

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת כי תבוא תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

מן הרב עובדיה יוסף זצ"ל - דרושים על הפרשה

השקיפה ממעון קדשך מן השמים (דברים כו, טו)

אנחנו שלוחי דרבנן, שלוחי מצוה, תנו לנו נדבה לצורך התלמידים. אמר להם: תלכו לביתי ותאמרו לאשתי שתתן לכם מדה אחת של זהובים.

באו ואמרו לאשתו, אמרה להם היאך אמר בעלי, מדה גדושה או מחוקה, אמרו לה סתם אמר לנו, אמרה להם: אני אתן לכם מדה גדושה, ואם יאמר לי בעלי שלא היה רצונו בגדושה אלא במחוקה, אמר לו שיפחת מבתתי, ונתנה להם מדה גדושה של זהובים. תמהו החכמים על ותרגותיה, וברכו אותה. הלכו אצל בעלה ואמרו לו, המקום ימלא חסרונה.

אמר להם, היאך נתנה להם, מדה גדושה או מחוקה, אמרו לו גדושה נתנה לנו, ואמרה שאם לא תסכים לתת מדה גדושה שתפחת היתר מבתתה. אמר להם: אני גם כן היה בדעתי בגדושה, ולא אמרתי בפרוש, כי מכיר אני באשתי שהיא ותרגיט ונדיבת לב ונותנת מדה גדושה מעצמה. אמר להם: ומדוע לא באתם אצלי בתחלה; אמרו לו לפי ששמענו שהיית אומר לבנות לקחת ירקות שהם כמושין שהם בזול, ואמרנו אי אפשר אדם שיש לו עשר גדול אוכל ירקות כמושין וזולין, אמר להם אני לעצמי לצורך גופי רשאי לעצמם, אבל לצורך בוראי איני רשאי לעצמם. ברכו אותו החכמים והלכו לשלום. וכיון ששמע בעלה, פפל לה את בתתה.

אשרי אנוש יעשה זאת ויפתח ידו לצדקה, וגם ישתדל שיתנו אחרים. ובה מיוחד שמו יתברך ומקרב הגאולה ומרבה שלום לעצמו ולכל העולם, שנאמר "והיה מעשה הצדקה שלום" (ישעיה לביז), וכמו שאמרו באבות (בבא), "מרבה צדקה, מרבה שלום". יהי רצון שנוקה לעשות רצון בוראנו ולעבדו בלבב שלם, אמן.

רבתינו ז"ל אמרו: כל השקיפה שבמקרא לרעה, חוץ מהשקיפה זו שהיא לטובה, שגדולה מתנת עניים שמהפכת מדת הדין למדת הרחמים. וכל כתבי הקדש מעידים ומגידים בשבח מעלת הצדקה, ואין ישראל נגאלין אלא בזכות הצדקה, שנאמר: "פה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות" (ישעיה נו). וכל זמן שישראל מרבים בצדקה אין אמות העולם מתגרים בהם לטל ממונם.

לכן ישתדל כל אדם לעשות צדקה ולהשתדל שגם יתנו אחרים. ואדם שיזדו ורחבה ומוציא הוצאות יותר מכדי עשרו, צריך גם כן לתת צדקה כפי הוצאתו, ועל זה נאמר: "איש כמתנת ידו" (דברים טז, יז). ואם הוא עשיר, אבל מקמץ בהוצאותיו לצרכי עצמו, צריך לתת צדקה כפי עשרו ולא כפי הוצאתו, שצדקה עצמו הוא רשאי לקמץ אף לא לצורך גבוה, ועל זה נאמר "כברכת ה' אלהיה אשר נתן לך".

וכמעשה באיש אחד שנקרא בר בורחין שהיה עשיר גדול ונדיב לב לעשות צדקה. כשהלכו החכמים לאותה העיר לגבות צדקה לצורך פרנסת התלמידים, אמרו להם בני העיר תלכו אצל בר בורחין שהוא נדיב גדול, הלכו לביתו ולא מצאוהו, חכו בשדה עד שבא לביתו, בהתקרב העשיר לביתו שמעו החכמים איה הבן שואל את אביו במה אנחנו סועדין היום, אמר לו בטרוקסמין (פרוש מין ירק) אמר לו מהירק החשוב או מהפחות שהוא בזול, אמר לו די לנו מאותם שהם כמושין שהם בזול.

אמרו חכמים כיצד נלך אצל האיש הזה שהוא מצמצם כל כך באכילתו, נלך ונעשה מלאכתנו בעיר, ואחר כך נחזר אצלו. הלכו ועשו מלאכתם בעיר וחזרו אצלו, ברכו אותו לשלום ואמרו לו,

שאלה

בענין התקיעות בראש השנה, מהו הזמן המדוייק שיש להאריך בכל תקיעה ושברים ותרועה?

תשובה

ראשית יש להקדים את דברי השולחן ערוך סימן תקצ סעיף ג וז"ל: יש אומרים ששיעור תקיעה בתרועה ושיעור תרועה כשלשה יבבות דהיינו שלשה כוחות בעלמא כל שהוא והם נקראין טרומיטין ולפי זה צריך לזהר שלא יאריך בשבר כשלשה טרומיטין שאם כן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה

(ויש אומרים דאין לחוש אם האריך בשברים קצת ובלבד שלא יאריך יותר מדאי וכן נוהגין) (מרדכי והגהות אשרי פרק י"ט).

וצריך להאריך בתקיעות של תשר"ת יותר מבשל תש"ת ובשל תש"ת יותר מבשל תר"ת, ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה, אין לחוש, שאין לה שיעור למעלה, וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שירצה, וכן אם מוסיף על שלשה שברים ועושה ארבעה או חמשה אין לחוש.

ויש אומרים ששיעור יבבא שלשה טרומיטין ושיעור תרועה כשלשה יבבות שהם תשעה טרומיטין ושיעור תקיעה גם כן תשעה טרומיטין בתרועה, ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשברים. וצריך להאריך בתקיעה של תשר"ת כשיעור שנים עשר טרומיטין (יש מגיהין יח' טרומיטין, ראה משנה ברורה ס"ק יד, ובאור לציון חלק ד עמוד סב ישב מעט הגירסא יב טרומיטין ע"ש) ומי שלא האריך בתקיעה כשיעור הזה והאריך בשברים לא קיים המצוה לא כמר ולא כמר. ע"כ.

והנה שיעור כל טרומיט לא נתבאר כמה זמן הוא, אולם מדכתב שו"ע לדעה הראשונה ששיעור תרועה כשלשה יבבות דהיינו שלשה כוחות בעלמא כל שהוא והם נקראים טרומיטין יש ללמוד בפשטות דכל טרומיט אחד הוא כח כל שהוא. (טו) וכ"כ בחזון עובדיה עמוד קלד.

וראיתי בספר דברי שלום (תשובות והנהגות ממורינו חכם שלום הכהן זצוק"ל) עמוד סו שאלה י שכתבו ששיעור הטרומיט יש לשער לפי כל תוקע ותוקע בעצמו, שהתוקע בזריות שיעור הטרומיט שלו הוא פחות ממי שתוקע את התרועה בנחת, ע"ש

ונראה כוונתו, דהעיקר שיוציא התוקע מספר הטרומיטין שיש בתרועה, וכפי משך הזמן שארך לו, כך יחשב את שיעור התקיעה והשברים, אלא שברור שאין מדובר

המשן בעמ' 3

הלכות חודש אלול

א. האשכנזים תוקעים בכל חודש אלול אחר שחרית, ויסודתם בהררי קודש, לעורר העם בתשובה, ככתוב: "היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו".

ב. מנהג יפה לומר אחר תפלת שחרית מראש חודש אלול עד הושענא רבא מזמור "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירא" וכמו שדרשו "אורי" בראש השנה, "וישעי" ביום הכפורים, כי יצפני "בסכה" רמז לסוכה.

ג. הקמים באשמוורת הבוקר לאמירת סליחות, בחודש אלול, וחלש לבם, ורוצים לטעום מיני עוגה ופירות, יש להזהר שאם עלה עמוד השחר אסור להם לטעום, מלבד כוס תה או קפה (ובזה מותר אף עם סוכר). ועל פי הזה"ק כל שישן בלילה, וניעור, אפילו קודם עמוד השחר לא יטעם כלום, ורק מים או קפה ותה מותר.

ד. חודש אלול הוא הזמן המתאים לפשפש במעשיו ולהרבות בתורה ובמעשים טובים, ולשוב בתשובה הן ממעשים רעים והן ממדות אשר לא טובות. ואחד הטעמים שתוקעים בשופר בחודש אלול לעורר העם לתשובה, וכאמור.

ה. נכון לכון היטב בברכת "השיבנו", ולהתפלל על אלה שנטו מתורת ה' ויצאו לתרבות רעה, ובפרט אם הם קרוביו, כי ימים אלו נזכרים ונעשים, והם ימי רצון ומסוגלים להחזירם בתשובה, על ידי שיערה עליהם רוח ממרום.

ו. מנהג חסידים ואנשי מעשה לבדוק את התפילין והמזוזות בחודש אלול, ומכל מקום אין חיוב מעיקר ההלכה לבדוק. ואם התפילין נכתבו בידי סופר מומחה, אינו צריך לבדוקן אפילו לאחר כמה שנים. ובמזוזות מעיקר ההלכה חייב לבדוקן פעם אחת בכל שלש שנים ומחצה, ומנהג חסידות להחמיר לבדוקן בחודש אלול מידי שנה בשנה.

ז. שנה שחל יום ראשון של ראש חודש אלול בשבת, יש להפטיר "עניה סוערה" שהיא ההפטרה השייכת לשבעה דנחמתא, וכן מנהג הספרדים שאפילו כשחל ראש חודש אלול בשבת, אין מפטירין בהשמים כסאי. ובסוף ההפטרה אומרים פסוק ראשון ואחרון של הפטרת השמים כסאי, והאשכנזים נוהגים להפטיר בהשמים כסאי.

ח. מותר לעשות נישואין בכל ימי חודש אלול, ואין בזה כל חשש לא מצד ההלכה ולא מצד המנהג, והמחמיר בזה אינו אלא מן המתמיהים. ואמנם בן ישיבה עדיף שיקדים את נישואיו לערב ר"ח אלול, כדי שלא לגרום הפרעה בסדרי הישיבה בחודש אלול. אך אם לא עלה בידו להקדים, לא ידחה החתונה לאחר הימים הנוראים.

ט. נוהגים שהכותב מכתב לחבירו בחודש אלול, כותב בתחלת המכתב "לשנה טובה תכתבו ותחתמו".

בתוקע איטי שחורג בשיעור הכוחות מרוב העולם, אלא הכוונה שאין לתת שיעור של זמן אחד בלבד ומדוקדק וקבוע עבור כולם, אלא יכול להיות שינוי כל שהוא בין תוקע לתוקע וכפי טבעו ומחירותו להוציא כל כח.

וראיתי בירחון אור תורה (תשמו עמוד יח) להרה"ג מאיר מאזוז שליט"א שכתב בשם אביו הרה"ג מצליח מאזוז הי"ד שבבואו להיות תוקע בבית הכנסת נכספה נפשו לדעת שיעור זמן הטרומיטין ומתחילה רצה לומר שכל טרומיט הוא חלק אחד מתת"ף, אולם אחר החישוב חזר בו מזה.

שהרי ידוע בחכמת העיבור שחז"ל חילקו את השעה ל-1080 חלקים, (תת"ף) וכפי החישוב בכל דקה שלנו יש 18 חלקים, ונמצא שכל טרומיט הוא 3.3 שניות ונמצא ששיעור תרועה ט' טרומיטין הוא 27.9 שניות, ושיעור תקיעה דתשר"ת יח' טרומיטין, משך דקה אחת, ואין לך כמעט אדם אפילו חזק מאוד שיכול להאריך בתקיעה כשיעור הזה.

ולכן חישב זאת על פי ההסתכלות במחוג השניות שבשעון (של אותו הזמן) שהיה קופץ ג' פעמים בשניה, ולכן אמר שכל כח הוא שליש שניה, ושלפי זה יח' טרומיט דתקיעה דתשר"ת הוא 6 שניות, וט' טרומיט דתקיעה דתשר"ת ותר"ת 3 שניות, ושיעור שברים כל שבר פחות משניה, ושיעור תרועה ט' טרומיט 3 שניות, עכ"ל. וכ"כ בשו"ת איש מצליח חלק ב סימן לט ובשולחן ערוך המקוצר סימן קי אות יא.

ולכאורה לשון השו"ע כח בעלמא כל שהוא, משמע שהוא פחות מזה, וכן ראיתי באור לציון חלק ד' עמוד סב שכתב שיש שכתבו ופרסמו ששיעור תקיעה דתשר"ת 6 שניות ואינו נכון כלל.

ובאור לציון שם כתבו השיעור ט' כוחות כל כח כל שהוא, שזה זמן שיכול להוציא בפיו ט' הברות, וכגון שאומר ברצף, אבג, אבג, אבג, (בקמץ תחת כל אות) והוא אינו יותר משניה אחת ולכל היותר אינו יותר משניה ורבע, ושלמעשה בתקיעה דתשר"ת הוא שתי שניות, וכן ע"ז הדרך.

וקרוב לזה כתב בספר תורת המועדים (קולדצקי עמוד רצה) שט' טרומיטין הוא בין 1.33-1.5 ואצל בעל תוקע מיומן אפשר אף בפחות.

ובהליכות מועד עמוד קסז כתב שעל פי בדיקות של מומחים ותלמידי חכמים מובהקים יצא שבשניה אחת יש כ-8-9 כוחות ושערכו בדיקות גם בעזרת אמצעי טכנולוגיה מתקדמים וסוגי הקלטות למיניהם בשמיעה איטית ומהירה, והתוצאה היתה ברורה ומדויקת.

אלא שלבסוף כתב דאף שלפי זה יוצא שיעור תקיעה דתשר"ת 2.5 שניות (מעט יותר מ-יח' טרומיטין) מכל מקום למעשה יאריך בתקיעה כ-3-4 שניות היות ובדרך כלל מאריך התוקע בתרועה כ-11 כוחות, ודעת האורחות חיים (ח"א דין

תקיעת שופר אות יא) בשם הרשב"א דשיעור תקיעה כתרועה היינו לפי מה שהריע התקוע באותה השעה בפועל, וכיון שהאריך בתרועה יאריך בתקיעה.

ועוד שיש אומרים שמצרפים גם ההפסק נשימה שבין השברים והתרועה דתשר"ת לשיעור תקיעה, ולכן אם יאריך כשיעור 3.5 או 4 שניות.

אולם בתקיעה של תש"ת די בשניה וחצי, שהרי שיעור שברים עם הרווח שבניהם הוא ג"כ שניה וחצי לכל היותר.

ובתקיעה של תר"ת הוא ג"כ שניה וחצי לכל היותר שכבר כתבנו ששיעור תרועה הוא שניה ואם יאריך עוד חצי שניה מחמת ההרגל הרי שניה וחצי.

וראיתי באור תורה הנ"ל שהביא מספר הברית חלק א מאמר יז' פ"ו ד"ה ועתה אבאר, שהנסיון יעיד ויגיד כי נוכל לשמוע ולהבדיל בין תשעה קולות הנשמעים זאח"ז בזמן "שניה" אחת ולא יותר, כי אם ימהר המשמיע ויחיש להשמיע בזמן "שניה" עשרה קולות, יהיה נשמע לקול הברה אחת ארוכה, לא קולות נבדלים, ע"ש וזה כדברים הנ"ל ממש.

ומה שהקשה באור תורה על זה מדברי הרמב"ם שסובר ששיעור תקיעה הוא כחצי תרועה דהיינו ארבע וחצי כוחות, ואם איתא דבכל שניה יש ט' כוחות איך יתכן במציאות כלל לעשות חצי כח? ולענ"ד זו אינה קושיה כלל, שהרמב"ם מדבר על תקיעה ואם נשער ט' כוחות בשניה אחת, ונאמר שדשיעור תקיעה הוא 4.5 כוחות, יוצא ששיעור תקיעה הוא חצי שניה, וזה כוונת הרמב"ם, דסך שיעור התקיעה הוא 4.5 כוחות ואין צריך לבצע בפועל חצי כח.

ועוד דאף אם אי אפשר לבצע בפועל קול של חצי כח, אין צריך לעשות זאת בפועל ממש, אלא רק צריך שלא יפחות מזה השיעור לכל הפחות 4.5 כוחות, אף אם שכשיבוא לעשות חצי כח יצא לו כח שלם אין זה מגרע כלל. ופשוט.

וראיתי בעוד כמה ספרים שנתנו בזה עוד שיעורים, ומהם בספר דרכי הלכה על קיצור שולחן ערוך סימן קכט הערה כ בשם הראש"ל הרב מרדכי אליהו זצ"ל שכתב שט' טרומיטין הם שתי שניות ואם עשה פחות לא יצא, וכן הובא בפסקי תשובות סימן תקצ הערה 13 בשם ספר קיצור הלכות המועדים.

אולם המנהג הרווח בין הספרדים לשער כמו שכתב בהליכות מועד, וכן עיקר.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

הגאון החסיד רבי יעקב בן שבת זצ"ל

זיו הוד קדומים עולה ובוקע מבין דפי ימיה המפוארים של יהדות מרוקו, בדמותו המאירה של הגאון החסיד רבי יעקב בן שבת זצ"ל, מן הארזים אשר במוגאדור, ראש ישיבה ורב מובהק, דיין ומורה הוראה, מחבר ספרים ונצר לבית קדושים וטהורים. מעוז ומגדול משבט הלוי היה רבנו, כלי חמדה של תורה ויראה, אשר חכמתו וקדושתו, פיוטו והנהגתו, דיינותו והרצת תורתו, נתחברו בו לאגודה אחת נאה ומפוארת. ושם השבת, שנחקק על בית אבותיו לאות עולם בעקבות מסירות נפש נוראה ונפלאה, היה לו ככתר מלכות וכחותם ברית לדורי דורות, להזכיר כי שבת קודש היא מקור הברכה, ושומריה הם בני היכל המלך.

לא קמה גדלותו של רבנו בחלל ריק, ולא לעצמה עמדה, כי אם יונקת הייתה משורשי קודש עמוקים, מאילן רבובא ורם ונישא של קדושים וטהורים, אשר פארותיו נמשכות עד זקנו המקובל האלוקי והחסיד המופלא רבי יעקב הלוי הקדמון, עוד מתקופת מון הבית יוסף. מבית אב נאדר זה נמשכה שלשלת יוחסין של תורה וקדושה, מסירות נפש ויראת שמים צרופה, מסורת איתנה של שמירת שבת קודש בכל תוקפה והדרה, אשר לא זזה ממקומה אף בשעת סכנה. ומאותו מעין קדוש נחקק חותם המשפחה לדורות עולם, כאשר שם ביתם נהפך מ"לוי" ל"בן שבת". ואמנם מעשה פלא זה מסופר במסורות שונות גם על כמה מחכמי ישראל, וייתכן שאף עמהם אירעו מעשי הצלה דומים; אולם נוסח זה, המיוחס לאבי משפחת בן שבת, הוא מן הנוסחאות המבוררות והאותנטיות ביותר, באשר מקורו מפורש בספר 'יגל יעקב', עדות נאמנה לבית אבותיו.

מוגאדור – מקום גדילתו ועלייתו בתורה

ייחוס משפחתו הרם משתרע עד זקנו, המקובל והחסיד **רבי יעקב הלוי הקדמון**. בספרו 'יגל יעקב', בתוך סיפור הנס החתום בידי 'הצעיר הריב"ש ס"ט", נשתמר מעשה קדוש ונורא, אשר ריח שבת מלכתא נודף מבין שורותיו, וכך הוא סדר הדבר: פעם אחת יצא אותו צדיק לדרך רחוקה עם שיירה גדולה של סוחרים, במדינה נוכרית ומדברית, מהלך חמישה עשר יום מן היישוב. והנה, בעוד השיירה ממחרת בדרכה, שקעה חמה של ערב שבת קודש, ופני המדבר לבשו אימה ופחד; מקום סכנה היה, מקום חיות רעות ולסטים, ואין בו לא בית ולא מחסה. בני השיירה הפצירו בו בדברים, כי יוסיף ללכת עמהם ואל יישאר יחידי בין הרי צייה וצלמוות. אך **רבי יעקב הלוי הקדמון**, אשר קדושת השבת בערה בקרבו כשלהבת אש, עמד כעמוד ברזל ואמר בלבו כי חלילה לו לחלל שבת קודש. פרש מן השיירה, נכנס למערה אחת במדבר, הדליק נרות לכבוד שבת, וקיבל עליו את פני המלכה בקדושה, ביראה ובשמחה של מצווה.

בדרך פלא מן השמים, בעוד קדושת היום פורשת כנפיה על פני המדבר, הופיע לפניו אריה גדול ונורא, גיבור שבחיות, ורביץ על פתח המערה כאיש משמר על שער המלך. בתחילה נבעת הצדיק מפני מראהו, כי מי יעמוד לפני ארי במדבר; אך מיד נחה עליו רוח ביטחון, והבין כי לא להשחית בא, אלא שליוח רחמים הוא, שומר נאמן שנשלח ממרום בזכות שבת קודש. כך עברה עליו השבת בטהרה ובאמונה, והאריה רובץ לפניו כמלאך ממונה, להגן עליו מכל פגע ומכל מרעין בישין. ובמוצאי שבת, לאחר שהבדיל בין קודש לחול, בא האריה לפניו, הרכיבו על גבו, ונשא במהירות מופלאה עד פתח העיר, כאילו נשא ענני כבוד במדבר.

בעקבות אותו נס נורא ונפלא, כאשר נודע הדבר ונתברר כי בני השיירה שהמשיכו בדרכם נפלו בידי חיות ולסטים, ורק אותו צדיק ניצל בזכות מסירות נפשו על קדושת השבת, נעשה המעשה לשם ולתהילה בבית ישראל. מאז נשתנה שם המשפחה מ"הלוי" ל"בן שבת", לא כשינוי של שם בלבד, אלא כחותם קודש החקוק על מצח הדורות, עדות נאמנה כי שבת קודש מגינה ומצילה את שומריה. זקנו הקדמון וצדיקי המשפחה נטמנו במערה הקדושה בעיר אופראן הסמוכה למוגאדור — מקום המיוחס בקדושתו כמערת המכפלה, שבו טמונים צדיקים נוספים ובהם **רבי יהודה בן רבי נפתלי אפריאט זצ"ל**.

ספריו וחיבוריו

רבי יעקב בן שבת, הנזכר כנכדו של **רבי יעקב הלוי הקדמון**, גדל והתעלה בתורה בעיר מוגאדור שבמרוקו. שם נבנתה קומתו הרוחנית בין גדולי תורה ויראה, ושם נקשר בקשר עמוק עם חכמי העיר ומקובליה. רבו המובהק, אשר אימצו וגידלו כאב, היה ראב"ד מוגאדור **רבי יהודה בן מויאל זצ"ל**, מחבר הספר 'שבט יהודה'. מלבד זאת הסתופף בצלו של המקובל **רבי חיים פינטו זצ"ל**, ושימש כדיין בבית דינו של **רבי דוד חזן זצ"ל**.

בהמשך ימיו מונה **רבי יעקב בן שבת** לכהן כראש הישיבה הגדולה במוגאדור, ובה העמיד תלמידים הרבה. תפקידו כראש ישיבה וכדיין מלמד על מעמדו הרם בקרב חכמי המקום: איש הלכה ובית דין מזה, ומרביץ תורה ומעמיד דור של תלמידים מזה.

נס השבת ושינוי שם המשפחה

רבי יעקב בן שבת הותיר אחריו יצירה תורנית ענפה וחשובה, המשקפת את רוחב ידיעותיו ואת עולמו הרוחני. בין חיבוריו נודע הספר 'רוח יעקב', הכולל דרושים עמוקים על התנ"ך, קושיות חריפות בגמרא ובזוהר, ובתוכו משולב גם החיבור 'וראש אמיר'. לצדו חיבר את הספר 'יגל יעקב', הכולל פיוטים, מזמורים וזמירות לשבתות ולמועדים — חיבור המעיד על לשון פיוטית, רגש קודש ואהבת שבת ומועד. נוסף עליהם נזכר גם 'ספר המון חוגג' על מסכת חגיגה, שנותר בכתב יד.

הסכמות חכמי גיברלטר והערכת גדולי הדור

חיבוריו וספריו זכו להסכמות נהדרות ונלהבות מגדולי וחכמי גיברלטר. בשנת תרי"ח (1858) חתמו על ספריו מנהיגי וחכמי הקהילה בגיברלטר: **רבי אלעזר הלוי אבן טובו ורבי יצחק אבן ואליד זצ"ל**, בעל 'ויאמר יצחק'. את גדלותו ואת הסכמות חכמי גיברלטר על ספריו העלה על נס הגאון **רבי רפאל חיים משה בן נאיים זצ"ל**, הרחמ"ן, רב הקהילה בגיברלטר ומחבר הספרים 'פתר רחם' ו'רחמים פשוטים'. **דמותו** וספריו של **רבי יעקב בן שבת** נזכרים בכבוד רב לצד שורת חכמים ורבנים שפעלו בגיברלטר או עמדו עמה בקשר תורני הדוק, ובהם: **רבי דוד בן שמעון**, ה'צוף דבש'; **רבי שלמה אבן דנאן**, בעל 'אשר שלמה'; **רבי דוד צנאח**; **רבי יצחק בן דניאל הלוי ניטאן**, בעל 'דבור אשור'; **רבי שלמה אלמאלח**; החכם **יצחק שקרון**; **רבי יוסף עמנואל צפירוצי**; **רבי שמעון אאליווה**; ו**רבי חוני חסיד**. כן נזכרים חכמים נוספים שביקרו בגיברלטר, ובהם **רבי אברהם רפאל בן יהודה קוריאת**, בעל 'זכות אבות'; **רבי יוסף חיים בן סאמון**, בעל 'עדות ביהוסף'; והמשורר הדגול **רבי דוד אבן חסין זצ"ל**.

פטירתו

רבי יעקב בן שבת נפטר שלא בזמנו וחויץ למקומו, בעת שהיה בשליחות בעיר ליסבון שבפורטוגל, ביום י"ט בתשרי, חול המועד סוכות, שנת תרי"ח (1858). אף כי פטירתו הייתה הרחק ממקומו, זכרו נותר קשור בקהילת מוגאדור, בתורתו, בספריו ובמורשת הקדושה של בית אבותיו - מורשת של תורה, פיוט, דיינות, הנהגה ומסירות נפש על קדושת השבת.

תמצית מההלכה היומית הרב אברהם כהנא

המתנה בין בשר לחלב אחר חמש וחצי שעות: כתב הרמב"ם, ששיעור ההמתנה בין בשר לחלב הוא "כמו" שש שעות (רמב"ם מאכלות אסורות ט, כח). בזמן הרמב"ם, לא היה שיעור מצוי, ובוודאי שהיו מקילים בערך, יש שכתבו שבזמנינו שאפשר לדייק על פי השעונים המצויים יודה הרמב"ם שצריך להמתין שש שעות שלימות, ובלאו הכי השו"ע לא הזכיר את לשון הרמב"ם, ולכן לכתחילה כתבו להמתין שש שעות בדיוק, אך במקום הצורך כמו במחנות הצבא או לצורך הסדרים הקבועים ניתן לאכול חלב אחר חמש וחצי שעות (ילקו"י איו"ה ג פט, טו).

מצוות שופר במי ששומע על ידי מכשיר שמיעה: חרש שאינו שומע כלל הרי הוא פטור משמיעת שופר, ואינו מוציא אחרים (שו"ע או"ח תקפט, ב). דנו האחרונים, האם מי ששומע בעזרת מכשיר שמיעה חייב בשופר ויכול להוציא אחרים ידי חובה? יש שדימו זאת למי שרואה על ידי משקפיים שנחשב כראיה גמורה או למי ששומע על ידי חצוצרה, ולכן חייב במצוות, והשומע על ידי מכשיר שמיעה יכול להוציא אחרים (ילקו"י תקפט, א). מאידך, יש אומרים שהשומע על ידי מכשיר שמיעה אינו שומע את קול השופר עצמו אלא קול הברה ולכן פטור ואינו מוציא אחרים ידי חובה (אול"צ ד, טו; מנח"ש ט, א).

אכילה מן המחובר: נאסר לישראל לאכול תרומה, ואם אכל הרי הוא חייב מיתה בידי שמיים. נאמר בגמרא (מנחות ע, א), כי ישראל האוכל תרומה כשהיא עדיין מחוברת לקרקע פטור, משום שזה דבר משונה ובטלה דעתו אצל כל אדם ולכן פטור מן המיתה ומן החומש (רמב"ם תרומות יא, כו).

אכילה דגים בשבת: גזירת המבול לא נגזרה על הדגים, משום שהם לא השחיתו את דרכם (חזקוני בראשית ו, יב), שכן נאמר: 'כי השחית כל בשר את דרכו' (על הארץ), ולא בים (באר שבע סנהדרין קח, א). מטעם זה נהגו לאכול דגים בשבת ולכן בחר הבעש"ט לגור במעזיבו' מפני שמצויים שם דגים וקל להשיגם (פרדס יוסף שמיני ט, ט). נאמר בגמרא שאת השבת מענגים בתבשיל של תרדים, דגים גדולים וראשי שומים (שבת קיח, ב), נחלקו האחרונים אם יש חיוב לענג את השבת בדגים בדווקא יש מי שאומר שזהו חיוב עונג מהתורה (בית הלל יו"ד ריח, הע' כב) ורוב האחרונים חולקים וסוברים שזוהי למצווה מן המובחר (שו"ע הרב או"ח רמב, הע' ד).

שילוח הקן מעורר רחמים: בשעה שישראל מקיימים מצוה זו של שילוח הקן, כל ממונה מלמד זכות על העופות שלו. הקב"ה מכנס את כל חילותיו ואומר אין בכם מי שילמד זכות על בני שהם ישראל? בני בכורי ישראל ועל השכינה שהיא בגלות שהקן שלה הוא ירושלים חרבה, ובניו בגלות תחת יד אדונים קשים? באותו זמן צועק הקב"ה ואומר: 'למעני למעני אעשה ואעשה למען שמי' ובה יתעוררו רחמים על שכינתו ועל בניו בגלות (תיקוני הזהר ו כג, ב).

לימוד תורה בישיבה: אמרו חז"ל שעד תקופת רבן גמליאל הזקן היו לומדים תורה בעמידה, שעד שמת היתה בריאות בעולם ומשמת ר"ג ירד חולי לעולם והיו צריכים ללמוד תורה בישיבה (סוטה מט, א; רש"י שם). עניין העמידה מציין שהתלמיד עומד לשרת לפני ה' ולכן אין ישיבה בעזרה. מכבוד התורה להיות עומדים כמו בעבודה במקדש ולכן אמרו חז"ל: 'העמידו' תלמידים הרבה (אש דת ה, עמ' תשעז).

בין שפה ללשון: הדיבור של האדם מורכב מציורפי אותיות יוצרים מילים, ומצד זה הדיבור של כל מדברי שפה היא שווה. מצד שני, יש לכל אדם תנועת דיבור אחרת, יש המדברים מהר ויש המדברים לאט ישנם הרבה חילוקים שעל פיהם אפשר לזהות את האדם המדבר לפי הסגנון שלו. ה'שפה' היא נוסח הדיבור השונה בין עם לעם, וה'לשון' מבטאת את צורת ההגיה כי התנוחה של הלשון במגעיה בחיך היא הגורמת את החיכוך. כן במעשי המצוות יש את החלק המעשי והוא דומה ל'שפה' ויש גם את החלק הרגשי שבו לכל אדם יש רגש אחר. על זה אומר דוד: "יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות" אלו אשר שוא ידברו אומרים לחסיד שמעשיו אינם מתאימים לו הם עוסקים בשפתי חלקות כי רצונם שכולם יעשו את מעשי המצוה ביושב ובצורה אחידה (תבונות כפיו, תהלים א, עמ' 576).

הלב שנשפך לתוך סיר עם בשר: הלכה היא, שחלב שנשפך לתוך סיר בשר [ולא נגע בחתיכה מסויימת], אם יש בסיר פי ששים כנגד מה שנשפך מהחלב, הרי זה מותר, ואם אין פי ששים הכל נאסר משום בישול בשר וחלב (שו"ע יו"ד צב, ב; חכמ"א מד, א). אם הסיר מלא בבשר עוף שאיסור בישול חלב ועוף הוא מדברנן, לדעת השלחן ערוך מותר להוסיף בתערובת עד שיהיה פי ששים והכל מותר באכילה (שו"ע יו"ד צט, ו), והאשכנזים נוהגים לאסור לעשות כן (רמ"א שם).

מצוות קידוש ידיים ורגליים: מצוות עשה על הכהנים העובדים בבית המקדש לשפוך מים על ידיהם ורגליהם מן הכיור לפני תחילת עבודתם במקדש, ואם הכהן עבד ללא קידוש ידיים ורגליים הרי הוא חייב מיתה בידי שמים (שמות ל, יח-כא; רמב"ם ביאת מקדש ה, א). הטעם למצווה זו: משום שהוא דרך כבוד, שהידיים והרגליים עסקניות ומתלכלכות (רמב"ן שמות ל, יט) או כדי להגדיל את כבוד הבית (חינוך קו). מטעם זה תקנו חז"ל גם נטילת ידיים קודם התפילה (רמב"ן שם).

זמן ההמתנה בין בשר לחלב: המנהג הרווח להמתין בין בשר לחלב הוא שש שעות (שו"ע ורמ"א יו"ד פט, א), יש נוהגים להמתין שעה אחת (רמ"א שם) או שלש שעות (דרכי"ת יו"ד פט, ו). נחלקו האחרונים אם צריך להמתין שש שעות שלימות. יש אומרים שעיקר ההקפדה הוא בהמתנה מסעודה לסעודה ולא דווקא שש שעות שלימות, ולכן בחורף שהימים קצרים יכול לאכול מסעודה לסעודה חלב, למרות שהזמן הוא כארבע שעות (פר"ח פט, ו). אולם דעת רוב האחרונים שצריך שש שעות שלימות בין בחורף ובין בקיץ (אוצר הלכות יו"ד פט, ב).

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים